

DUEL DE OPINII: IULUI MANIU—general ION ANTONESCU ÎN PROBLEMA ATITUDINII FAȚĂ DE MASACRELE DIN TRANSIL- VANIA OCUPATĂ — SEPTEMBRIE 1940

În 1939 I. Maniu i-a spus astfel regelui Carol al II-lea, cînd acesta a instaurat regimul său autoritar de guvernare: „Maiestate, faceți o neier-tată greșală ale cărei consecințe sunt incalculabile. Acum cînd se adună nori grei pe orizontul internațional ar fi nevoie mai mult ca oricînd să men-țineți sistemul democrației parlamentare, lăsînd răspunderea situației integrală partidelor politice. Asumîndu-vă această răspundere personal, M. Voastră vă expuneți inutil și riscați chiar tronul”.

Previziunea lui I. Maniu s-a adeverit peste numai un an și jumătate. La sfîrșitul lunii august — începutul lui septembrie 1940 se declanșase o criză fără precedent în România: Carol al II-lea acceptă în 30 august 1940 odiosul Diktat de la Viena, în noaptea de 3 spre 4 septembrie 1940 are loc puciul organizat de Garda de Fier — eșuat datorită riposteii poliției și uni-tăților militare — în 5 septembrie generalul I. Antonescu primește manda-tul de guvernare cu puteri depline, Constituția fiind suspendată și parla-mentul dizolvat, în 7 septembrie 1940 regele este nevoit să abdice, fugînd din țară, urmărit și atacat de o bandă de legionari fanatici pînă la granița de vest a țării, iar în 14 septembrie regele Mihai I decretează că statul ro-mân devine Stat Național Legionar, generalul I. Antonescu devenind con-ducătorul acestui stat și șeful regimului legionar. S-a ajuns astfel la un com-promis pentru a salva țara de la dezastru. În acest timp, în Transilvania, partea cedată prin odiosul Dictat, odată cu intrarea trupelor de ocupație au loc cele mai groaznice suferințe pentru români, se comit crime și masa-cre de neimaginat. În perioada 1—24 septembrie 1940 au loc atrocitățile de la Ip, Treznea, Zalău, Mureșeni de Cîmpie, Nușfalău, Huedin, Camăr Sîntion, Sucutard și din alte localități. Ecoul acestor crime contra umani-tății, contra neamului românesc, a ajuns peste tot în România. Opinia publică din țară era zguduită. Presa comenta și dezvăluia sălbăticia și bes-tialitatea crimelor și masacrelor colective săvîrșite de armata ungară de ocupație și de etnici maghiari localnici.

În acest context apărea publicată în „Curentul” adresa lui I. Maniu către ministrul de interne (atunci C. Petrovicescu) prin care solicita apro-barea unei întruniri în București la statuia lui Mihai Viteazul pentru a pro-testa — conform „dorinței impetuoase a opiniei publice” — împotriva „atrocităților săvîrșite de maghiari în Transilvania” și pentru a „nu lăsa în părăsire pe frații români ajunși la groaznice suferințe”.

Îi va răspunde însuși generalul Ion Antonescu, care se va angaja ast-fel într-un duel de opinii cu Iuliu Maniu în privința atitudinii față de groaz-nicele evenimente din Transilvania ocupată. Încriminează, și generalul, ocupația ungară care „s-a abătut și de la regulile dreptului ginților și de la obligațiile formal luate la Viena, ca și de la respectul vieților și al omeni-

ei". În aceste momente grave pentru neamul românesc patriotul I. Antonescu nu poate să nu-și exprime cu sinceritate, durere și patriotism curat poziția sa. Consideră suferințele românilor transilvăneni „suferințe ale tuturor Românilor” și care „ne sîngerează pe toți și ne îngenunche cu pietate și durere”. Motivează respingerea aprobării manifestației de pe pozițiile omului politic, care și-a luat o răspundere față de țară într-un moment crucial al ei. Și nu o face „în folosul guvernării” ci din rațiuni diplomatice, politice și statale, mai înalte, acționînd în acest sens pe cale diplomatică. Din scrisoare cunoaștem și mobilurile conștiinței sale față de situația în care a ajuns țara. Nu se consideră vinovat, deoarece a denunțat la timp primejdiile și greșelile, chiar și lui I. Maniu, pe cînd „Oricine își poate găsi în conștiință poveri de suferit” pentru această situație a țării.

Nu după mult timp în 26 septembrie 1940 Iuliu Maniu îi va răspunde printr-o scrisoare, adresată de astă dată direct generalului Antonescu. Începe cu cîteva rînduri de complezanță față de răspunsul dat și față de acțiunea diplomatică întreprinsă pentru salvarea românilor transilvăneni. Dar urmează apoi înșirarea adevăratelor gânduri și idei ale omului politic democrat I. Maniu. Astfel, arată: „că o acțiune de guvern nu are răsunetul complet, dacă ea nu se întemeiază pe sprijinul opiniei publice, conștient și demn manifestată”, că provocările de la Budapesta „nu pot fi combătute în fața opiniei publice mondiale prin acțiuni diplomatice discrete, ci numai prin manifestațiuni publice, ale mulțimii”. Și poate cea mai valoroasă idee și formulare care și astăzi are o deosebită de mare actualitate (după totalitarism) a democratului I. Maniu din răspunsul său către general este următoarea: „Trecutul recent arată că sistemul amuțirii opiniei publice ne-a fost fatal. Românii vor „să-și verse lacrimile” și să-și arate sentimentele față de barbariile comise de unguri în Transilvania ocupată. Este conștient de greutățile pe care el, generalul I. Antonescu, le întîmpină în aceste momente grele pentru țară și nu caută să-i facă greutăți. Este solidar cu el, deși, afirmă „în unele concepții generale politice ne deosebim”. Îi răspunde — vizavi de conștiința vinovăției pentru starea în care a ajuns țara — că nu se consideră nici el vinovat de „rezultatele funeste ale regimului dispărut, pe care l-am combătut consecvent și cu toată energia”. Nu a făcut parte din regimul de dictatură, la început deghizată, apoi, pe față, a lui Carol al II-lea, și nu numai atît: a manifestat neînterupt, contra „moralității regimului” și a „prevestit catastrofa care a urmat. A prevăzut soluții de ieșire din acea situație și a avut de suferit (de altfel ca și generalul Ion Antonescu) pentru poziția sa. Își mai exprimă încă odată punctul de vedere că ar trebui organizate „manifestațiuni cît se poate de elocvente” vizavi de provocările ungarilor, însă nu insistă să țină, „acum întrunirile proectate”.

Duelul de opinii al celor doi mari oameni politici și patrioți rămîne un document important despre două mari conștiințe, aflate într-un moment grav, crucial al istoriei românești. I. Maniu — aflăm din „Curentul” nr. 4540 din 1 octombrie 1940 — a participat totuși la manifestări publice din 29 și 30 septembrie 1940, și anume la parastasele făcute la bisericile greco-catolice Sfîntul Vasile și Biserica Albă în București în memoria martirilor neamului. La parastasul de la biserica „Sfîntul Vasile” din București str. Połonă nr. 48, a românilor uniți, au fost prezenți, în afară de I. Maniu și M.

Popovici, ministru, Ștefan Pop, președintele despărțământului „Astra” din București, Z. Păclișanu, director în Ministerul Educației Naționale și Cultelor, numeros public. În ziua următoare și la Biserica Albă s-a oficiat deci în prezența lui Iuliu Maniu și a altor personalități „un serviciu religios pentru pomenirea și odihna sufletelor fraților noștri din Ardeal martirizați și uciși de unguri”.

VASILE LECHINȚAN

ANEXE

1940 septembrie 24, București
Iuliu Maniu către Ministrul de interne

DOMNULE MINISTRU,

Pentru a satisface dorinței impetuoase a opiniei publice de a înfiera atrocitățile săvârșite de maghiari în Transilvania ruptă de la noi, precum și pentru a împlini îndatorirea de a nu lăsa în părăsire frații Români ajunși la groaznice suferințe, am convocat pentru Duminică, 29 Septembrie la Statuia Mihai Viteazul o întrunire publică de protestare, lansând totodată aci alăturatul apel.

Cu onoare vă rog să binevoiți a lua cunoștință de această întrunire, dând totodată dispozițiuni organelor în subordinea D-lor voastre, să nu împiedice această adunare și mai bine-voiți, vă rog, a da instrucțiuni unor serviciu al cenzurei să permită tipărirea și răspindirea acestui apel.

București, în 24 Septembrie 1940

Cu distinsă stimă

IULIU MANIU

„Curentul” XIII, nr. 4536 din 27 septembrie 1940 p. 1.

II

1940 septembrie 25, București

Generalul Ion Antonescu către Iuliu Maniu

DOMNULE MANIU,

D. ministru de interne mi-a înaintat cererea dv. prin „care solicitați autorizarea de a ține o întrunire publică pentru a înfiera atrocitățile săvârșite de maghiari în Transilvania și pentru a împlini îndatorirea de a nu lăsa în părăsire frații români ajunși la groaznice suferințe”

Vă respect și vă înțeleg durerea care este și a mea, ca și a neamului întreg. Și vă asigur că n-am așteptat această solicitare pentru a împlini îndatorirea de „a nu lăsa în părăsire frații români”. Am făcut totul, d-le Maniu pentru apăra cugetele și trupurile românești cotochite de o ocupație care s-a abătut și de la regulile dreptului ginților și de la obligațiile formal luate la Viena, ca și de la respectul vieților și al omeniei.

Vă închipuiți, cred, că nu ostașul care a luptat întotdeauna pentru drepturile și demnitatea Neamului nostru ar fi putut să stea cu brațele încrucișate și cu sufletul gol în fața acestor jefite și acestor suferințe ale tuturor Românilor.

În împrejurările grave de azi, cu răspunderile și amenințările ceasului de față — pe care nu eu le-am creat, — am socotit că datoria omului de Stat și a Conducătorului răspunzător, este să-și pună toată puterea și toată nădejdea într-o acțiune diplomatică serioasă și gravă pe care am întreprins-o și ale cărei rezultate le-am așteptat cu încredere; ele au început să se producă și în câteva zile veți avea dovada.

Pentru a nu ascunde nimic Țării am lăsat în același timp ca presa să publice adevărul și să-și rostească judecata.

Nățiunea toată stă unită și demnă în fața acestor fapte grave cari ne sângerează pe toți și ne înclină cu pietate și durere în fața jefurilor nedrepte ale fraților Ardeleni.

O întrunire în aceste împrejurări, când acțiunea noastră diplomatică se desfășoară cu toată răspunderea, iar ordinea internă este restabilită, cred însă că nu ne-ar fi folositoare.

Motivele cari împiedică o astfel de întrunire.

Întâiu pentru că ea ar putea să zdruncine seninătatea mândră a demersurilor pe care le-a întreprins Guvernul și să lase să se creadă pe de o parte că nu avem încredere deplină în aceia la care ne-am adresat, iar pe de altă parte că n-am avea întreaga siguranță a drepturilor noastre, sau că numai o parte a cugetelor românești se ridică protestatar în contra gravelor împrejurări din Ardeal.

În al doilea rând, fiind că o asemenea instruire ar putea să deschidă drumul unor manifestări publice, pe care m-am luptat cu toată puterea, cu întreaga mea onestitate și cu tot patriotismul să le împiedic, pentru a asigura liniștea și ordinea. Și alții au cerut și cer întruniri, și alții vor să-și manifeste patriotism și credința lor.

Am socotit, Domnule Maniu, că interesul fundamental al Statului și condiția liniștei și propășirii noastre este să opresc orice frământări. Am cerut-o tuturor.

Nu în folosul guvernării, care face totul ca să merite încrederea și sprijinul Țării, — ci pentru ca să putem pune ordine internă și să ne garantăm granițele.

Am luat conducerea țării în cel mai greu moment al Istoriei noastre din ultimele decenii.

Monarhia sdruncinată, granițele sfâșiate, zeci de mii de Români pe drumuri, goniți din căminurile lor, banul public prădat și bugetul sdruncinat, Statul cu teritoriul redus, având să facă nu numai față gravelor consecințe ale desmembrării și micșorării puterilor lui financiare — cu magistrați militari, profesori și funcționari fără rosturi — dar unei crize economice în deplină desfășurare, pe lângă o gravă prăbușire morală.

Toate acestea nu eu le-am făcut, d-le Maniu.

Oricine își poate găsi în conștiință poveri de suferit pentru starea în care a ajuns Țara prin politica din ultima vreme.

Dar eu, nu, d-le Maniu.

Eu mi-am luat în fața lui Dumnezeu, a Țării și a tânărului rege, în fața Istoriei și a conștiinței mele cea mai grea răspundere, după ce ani de-a rândul, o știți prea bine, am denunțat tuturor și chiar dv. toată primejdia, toate greșelile și drama care ne aștepta și care a venit.

În ceasul acesta grav, când trebuie să port răspunderea faptelor altora, ca să salvez Țara, aștept de la dv. și de la toți cel puțin atâta înțelegerea și liniștea ca să pot lucra.

Și, credeți, că simt prea greu răspunderea mea și mă apasă destul suferința Neamului ca să pot să nu-mi fac datoria, de a apăra drepturile noastre veșnice și viețile românești.

Conștiința mea și răspunderea de Conducător a ales calea. De la ea mă abat fiindcă interesele Statului și ale conservării noastre îmi comandă această statornicie.

General ION ANTONESCU

25 septembrie 1940

„Cuvîntul”, XIII, nr. 4536 din 27 septembrie 1940, p. 1.

III

(1940 septembrie 26, București)

IULIU MANIU către generalul ION ANTONESCU

DOMNULE GENERAL

Aflu cu plăcere, din prețuita Domniei Voastre scrisoare, că ați întreprins o acțiune diplomatică serioasă și gravă, pentru a apăra pe frații noștri români din Transilvania de Nord, ajunși la groaznice suferințe. Și mai ales sunt bucuros că rezultatele acestei acțiuni, pe cari le așteptați cu încredere, au și început să se producă.

Am fost întotdeauna convins, că Domnia Voastră, domnule general, nu veți lăsa necrotite interesele românești ale Transilvaniei rupte de la noi, că veți insista ca obligațiunile luate la Viena să fie riguros împlinite. Dacă totuși am ținut să convocăm, împreună cu domnul Constantin C.I. Brătianu o întrunire de protest, împotriva înfiorătoarelor atrocități din Transilvania de Nord, cauza este, că o acțiune de guvern nu are răsunetul complet dacă ea nu se întemeiază pe sprijinul opiniei publice conștient și demn manifestată — și că manifestațiunile provocatoare de la Budapesta, precum și calomniile debitate acolo împotriva României prin toate mijloacele publicității, nu pot fi combătute în fața opiniei publice mondiale prin acțiuni diplomatice discrete, ci numai prin manifestațiuni publice, ale mulțimii. Trecutul recent arată că sistemul amuțirii opiniei publice ne-a fost fatal. Mulțimea românească vrea și ea să-și arate sentimentele și să-și verse lacrimile, să dezvăluie realitatea asupra barbariilor comise, să-și manifeste hotărârea de a secula orice acțiune a guvernului, care ar tinde la repararea nedreptăților suferite de poporul românesc.

Cunosc pe deplin greutățile cu care trebuie să luptați în momentul de față. Apreciez pe deplin năzuințele Domniei Voastre, patriotice, de a le înlătura, și doresc din tot sufletul ca să reușiți desăvârșit în opera Domniei Voastre. Chiar pentru aceasta, — deși în unele concepții generale politice ne deosebim — mă feresc că Vă fac grejutăți cât de mici.

Dplâng și eu rezultatele funeste ale regimului dispărut, pe care l-am combătut consecvent și cu toată energia, expunându-mă ca și Domnia Voastră la persecuții, care pe alții i-ar fi putut deranja.

Pot afirma și eu alături de Domnia Voastră că: „Oricine își poate găsi în conștiință poveri de suferit, pentru situația în care a ajuns Țara, prin politica din ultima vreme, dar eu nu!”

Toată lumea, în frunte cu Domnia Voastră, Domnule General, îmi este bună mărturie, că de opt nai, de când Regele Carol a inaugurat regimul său de guvernare personală, cu dictatură deghizată mai întâi și apoi pe față, nu numai că nu am luat parte la nici un guvern, din cele nenumărate cari s-au perândat, dar m-am ținut departe și de Curtea Regală și de toate guvernele. Neînterupt a fost șirul manifestărilor mele publice, prin care am motivat atitudinea mea față de imoralitatea regimului, și am prevestit catastrofa care a urmat, arătând și soluțiile ce se impuneau. Rezultatul a fost, că eu și prietenii mei am fost cei dintâi loviți de urgia fostului regim.

Deși cred că provocațiunile Ungurilor și afirmațiunile lor calomnioase că noi, Români, am săvârșit agresioni împotriva Maghiarilor de la noi, ar trebui respinse în fața lumii, prin manifestațiuni cât se poate de elocvente, ținând seamă de dorința Domniei Voastre și de împrejurarea că Dvs. aveți răspunderea pentru obținerea reparațiilor pe care opinia publică românească le așteaptă — nu insist să ținem acum întrunirile proiectate, ci ne vom mărgini să cultivăm în sufletele, noastre și să ținem în opinia publică dărza hotărâre, de a nu ceda nimic din drepturile Neamului Românesc și să îndreptăm rugăciuni fierbinți către Atotputernicul Dumnezeu, cerând ajutor pentru străduințele noastre și odihnă pentru sufletele celor măcelăriți.

Primiți, Vă rog, mult stimate Domnule General, asigurarea prea distinsei mele considerațiuni.

IULIU MANIU

„Curentul”, XIII, nr. 4537 din 28 septembrie 1940, p. 1.

A DUELL OF OPINIONS BETWEEN IULIU MANIU AND GENERAL ION ANTONESCU IN THE QUESTION OF MASSACRES IN THE OCCUPIED TRANSYLVANIA IN SEPTEMBER 1940

(Summary)

In the autumn of 1940 Romania was in a very critical political and military situation: a. a part of its national territory was abducted either through political dictats (Northern Transylvania to Hungary), or through military ultimata (Basarabia to Soviet Union) or under the great fascist powers (Southern Dobrogea to Bulgaria); b. the monarchy was highly compromised; c. Romania became a fascist state enrolled in the war on Germany's side

In this situation Iuliu Maniu, the leader of the National Peasant Party (suspended that time) started to prepare a meeting of protest in Bucharest against the nonobservance of stipulations of international behaviour in the occupied territories and against the massacres carried off by the Hungarian army in the occupied territories in northern Transylvania in september 1940.

The author publishes three letters : a. a petition of Iuliu Maniu to the Ministry of Internal Affaires asking the permission to organise this meeting ; b. the answer of the fascist statesman Ion Antonescu to this petition ; c. Iuliu Maniu's answer the renunciation to organise the meeting.

Two oppinions are clearly defined : one to the Romanian (transylvanian) patriot Iuliu Maniu, who required the respecting of international conventions in protecting the opressed Romanian population in the occuuied territories : the other of a fascist statesman who under the masque of superior interests tried to explain that a popular protest against Hungarian crimes would anger the allies (Germany, Italy) and would compromise the current diplomatic treaties, in other words, it did not suit the power's convenience.

•